

O'ZBEKISTON – SUVEREN DAVLAT

O'TILGANLARNI TAKRORLASH. SO'Z BIRIKMASI VA GAP.

Fan- O'zbek tili

O'qituvchi- Kamaliddinova Nigora Sirajiddinovna

REJA:

1

- O‘zbekiston - mustaqil davlat

2

- O‘zbekistonning tashqi siyosati. O‘zbekiston va xalqaro munosabatlar

3

- So‘z birikmasi tarkibi. So‘z birikmasi va gap

4

- Boshqaruv, moslashuv, bitishuv

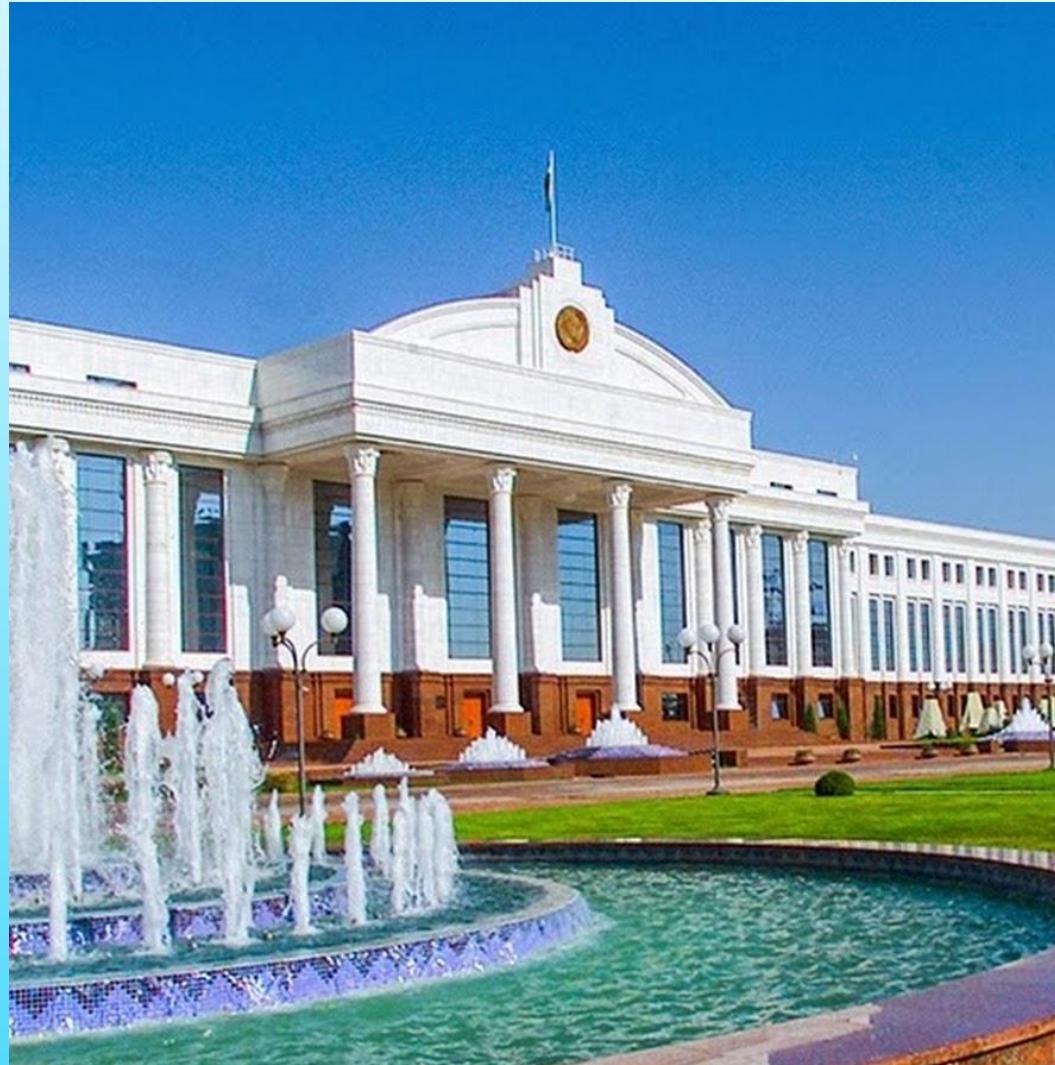

*TAYANCH SO‘Z VA SO‘Z BIRIKMALARI: MDH DAVLATLARI, KATTA
ANJUMANLAR SAROYI, DAVLAT BAYROQLARI, DAVLAT
BOSHLIQLARI, SAMMIT, TENG HUQUQLILIK, SUVEREN DAVLATLAR.*

O‘zbekiston - suveren davlat

O‘ZBEKISTON XALQARO
MUNOSABATLARNING TENG
HUQUQLI SUBYEKTI
HISOBLANADI. O‘ZBEKISTON
RESPUBLIKASINI MUSTAQIL
DAVLAT SIFATIDA JAHONNING 166
MAMLAKATI TAN OLGAN. 133
MAMLAKAT BILAN DIPLOMATIK
MUNOSABATLAR O‘RNATILGAN

44 mamlakat O‘zbekistonda o‘z elchixonasi va vakolatxonasini ochgan, 30 mamlakatda esa O‘zbekiston Respublikasining elchixonasi yoki vakolatxonasi mavjud. O‘zbekiston BMTning to‘la huquqli a’zosi sifatida ko‘p davlatlar bilan diplomatik, savdo-sotiq va ijtimoiy-madaniy aloqalarni o‘rnatmoqda.

O‘zbekiston o‘z tashqi siyosati va xalqaro munosabatlarni, avvalo, o‘z Konstitutsiyasiga tayangan holda hamda xalqimizning milliy manfaatlaridan kelib chiqib, **davlat suverenitetini** yanada mustahkamlashga qaratilgan holda olib boradi.

Konstitutsiyaga muvofiq O‘zbekiston o‘z tashqi siyosatida davlatlarning suveren tengligi, **chegaralarning dahlsizligi**, nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish, boshqa **davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik** kabi umume’tirof etilgan qoidalardan kelib chiqadi.

O‘zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyodagi tashqi siyosatining asosiy maqsadi yagona iqtisodiy makon yaratish va uni yanada rivojlantirishdir.

Lug‘at

teng huquqli – равноправный

tashqi siyosat - внешняя политика

elchixona - посольство

vakolatxona – представительство

tayanmoq - опираться

manfaat - польза, интересы

xalqaro munosabatlar –

международные отношения

dahlsizlik - неприкасаемость

ichki ishlar - внутренние дела

aralashmaslik - *полит.*

невмешательство

1-topshiriq. Berilgan savollarga javob bering.

1. BMT, MDH qisqartma so‘zlarini izohlang. MDHga qaysi mamlakatlar kiradi?
2. BMT tashkiloti qanday vazifalarini bajaradi?
3. O‘zbekiston o‘z tashqi siyosati va xalqaro munosabatlarni nimalarga tayangan holda olib boradi?

BILIB OLING!

Ikki yoki undan ortiq mustaqil so‘zning ma’no va grammatik jihatdan bog‘lanishi *so‘z birikmasi* deyiladi. So‘z birikmasi tarkibidagi so‘zlar tobe munosabatda bo‘ladi. O‘zbek tilida tobe so‘z hokim so‘zdan oldin keladi.

Masalan: Vatanni sevmoq - nimani sevmoq? Vatanimiz bilan faxrlanmoq - nima bilan faxrlanmoq? So‘z birikmasini gapdan farqlash kerak. Gap tugallangan fikrni bildiradi, so‘z birikmasi esa faqat atash vazifasini bajaradi.

Qiyoslang: Davlat bayrog‘i - nima? (so‘z birikmasi). Davlatimiz bayrog‘i hilpirab turibdi - nima? nima qilyapti? (gap).

SO‘Z BIRIKMALARINING HOSIL BO‘LISHI VA TUZILISHI

So‘z	So‘z birikmaları	So‘z birikmalarining tuzilishi	
davlat		davlat	bayrog‘i
bayrog‘i			mamlakatlar
turli	davlat bayrog‘i	turli	Vatan bilan
mamlakatlar	turli mamlakatlar	Vatan bilan	faxrlanmoq
Vatan	Vatan bilan		
bilan			
faxrlanmoq	faxrlanmoq		

1-mashq. Birinchi qatorda berilgan sifatlarni ikkinchi qatorda berilgan otlar bilan bog‘lab, so‘z birikmalari tuzing.

Mustaqil, suveren, katta, so‘lim, obod, keng, ahil, sevimli.

Vatan, ko‘cha, davlat, qishloq, shahar, mahalla, oila, mактаб.

2-mashq. Gaplarni so‘z birikmalariga ajratib yozing. Tobe so‘z va hokim so‘zni aniqlab, bog‘lanish vositalarini ko‘rsating.

Namuna: mustaqillikka erishgach, respublikamizda amalga oshirildi, ulkan ishlar.

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, respublikamizda ulkan ishlar amalga oshirildi. Hozir O‘zbekistonni 166 ta davlat tan olgan. Jahondagi 133 mamlakat bilan rasmiy diplomatik munosabatlar o‘rnatilgan. Toshkentda 44 dan ortiq mamlakat o‘z elchixonalarini ochgan.

BILIB OLING!

So‘z birikmasi tarkibidagi so‘zlar egalik, kelishik qo‘sishimchalari va ko‘makchilar yordamida bog‘lanib kelishi, shuningdek, hech qanday grammatik vositalarsiz kelishi mumkin. Mustaqil so‘zlarning o‘zaro shaxs va sonda moslashishi *moslashuv* deyiladi.

Moslashuv aloqasi		
Shaxslar	Birlik	Ko‘plik
1-shaxs	mening vatanim	bizning vatanimiz
2-shaxs	sening vataning	sizning vataningiz
3-shaxs	uning vatani	ularning vatani (lari)

BILIB OLING!

Tobe so‘zning hokim so‘z talab qilgan qo‘sishimcha yoki ko‘makchini olib kelishi *boshqaruv* deyiladi.

	Boshqaruv	aloqasi	
Tobe so‘z	Hokim so‘z	Tobe so‘z	Hokim so‘z
-ni: Vatanni	sevmoq	g‘ayrat bilan	ishlamoq
-ga: ko‘chaga (-ka, -qa): chiroqqa, ertakka	chiqmoq qaramoq ishonmoq	bog‘ atrofiga xirmon ustiga doska yoniga	ekmoq uymoq chiqmoq
-da: uyda	o‘tirmoq	kitob haqida	gapirmoq
-dan: maktabdan bo‘rondan	kelmoq kuchli	daraxt tepasidan ko‘cha boshidan	chaqirmaq kelmoq

BILIB OLING!

Mustaqil so‘zlarning grammatik vositalarsiz, faqat ma’no orqali bog‘lanishi *bitishuv* deyiladi.

Bitishuv aloqasi	
Tobe so‘z	Hokim so‘z
Ot: ovozi	kuchli
Sifat: sharaflı	ish
Son: qirqta, birinchi	davlat
Olmosh: bu, o’sha, qancha	kitob
Sifatdosh: yurgan	poyezd
Ravish: tez	o‘qimoq
Ravishdosh: sharqirab	oqmoq

**3-MASHQ. 1-QATORDA BERILGAN SO‘ZLARNI TOBE SO‘Z SIFATIDA
ISHTIROK ETTIRIB, SO‘Z BIRIKMALARI TUZING.**

XALQARO, SUVEREN, TENG, YUQORI, ICHKI, TASHQI, IJTIMOIY-MADANIY,
IQTISODIY, QONUNCHILIK.

RESPUBLIKA, MUNOSABATLAR, PALATASI, ISHLAR, HUQUQLI, SIYOSAT, PALATA,
ALOQALAR, MAKON.

2-topshiriq. Berilgan so'zlardan maqollar hosil qiling.

Maqollar

keksalarning

o'zingdan

rahm

bog'la

kichikni

qil.

xizmatiga

ko'rsang,

bel,

so'z

issiq

illar.

issiq

kiyim

jonne

tanni

illar,

ishi

qo'li

yetsa

bitmas.

qo'li

ham

erinchoqning

yetmas,

4-MASHQ. BERILGAN MATNDAN MOSLASHUV, BOSHQARUV VA BITISHUV MUNOSABATIDAGI SO‘Z BIRIKMALARINI TOPIB, 3 GURUHGA BO‘LIB YOZING.

Namuna:

Moslashuv aloqasi: bizning Vatanimiz, ...

Boshqaruv aloqasi: davlatni barpo qilmoq, ...

Bitishuv aloqasi: mustaqil davlat, ...

Bizning Vatanimiz mustaqil davlat. Bu zaminda ulug‘ olimlar, sarkardalar yashab o‘tgan. Biz buyuk allomalarining avlodimiz va kelajakda rivojlangan, kuchli davlatni barpo qilamiz. Fan cho‘qqilarini egallash sizlarning asosiy vazifalaringizdan biridir.

Uyga vazifa. Qo‘srimcha ma’lumotlardan foydalanib,
O‘zbekistonning yutuqlari haqida matn tuzing.

E‘tiboringiz uchun
rahmat!